Муқәддәс Китап

Инжил 16-қисим

««Тимотийға «2»»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Инжил 16-қисим

«Тимотийға «2»»

(Расул Павлусниң Тимотийға язған иккинчи мәктупи)

Кириш сөз

Павлусниң кейинки жиллиридики муһим ишлириниң тәртиви, шундақла қериндиши Тимотийға «оғлум» дәп язған икки хәтниң һәм Титусқа язған хәтниң йезилған вақти тоғрилиқ төвәндикидәк қиясимиз бәлким оқурмәнләргә қизиқ туюлар. Расулниң илгәрки «зиндандики хәтлири» (йәни «Әфәсус, Филиппи вә Колоссидики жамаәтләргә вә Филемонға язған төрт хети) миладийә 63-жиллирида йезилған, дәп қараймиз; бу хәтләрдә ипадилигән ишәштин қариғанда, у зиндандин қоюп берилгән, андин қайтидин тутулуп зинданға қамалғичә йәнә бир нәччә қетим узун сәпәргә чиққан.

Униң қоюп берилгәндин кейин қилған бәзи сәпәрлирини хәтлиридики бәзи сөзләрдин ениқлиғили болиду. Улар тоғрисидики қиясимиз төвәндикидәк. Оқурмәнләр өзи бәлким Павлусниң кейинки жиллиридики вақиәләр тоғрилиқ башқа мунасивәтлик мәлуматларни хәтлиридики тәпсилатлардин байқиши мүмкин.

(1) Зиндандин қоюп берилип мәлум мәзгилдин кейин Крет арилиға берип, қериндиши Титусни шу йәрдә қалдуриду («Тит.» 1:5)

(2) Андин Әфәсус шәһиригә берип бир мәзгил туруп андин Тимотийни шу йәрдә қалдуриду («1Тим.» 3:4)

(3) Шу йәрдин қериндиши Филемонни йоқлаш үчүн Колосси шәһиригә барған болуши мүмкин («Филе.» 1:22)

(4) У Македонийә өлкисигә бариду. Шу йәрдә у чоқум Филиппи шәһиридики жамаәтни йоқлиған болса керәк («Фил.» 2:24).

(5) Македонийә өлкисидә болған вақтида у Әфәсуста қалдурулған Тимотийға бир парчә хәт, Креттә қалдурулған Титусқа бир парчә хәт язиду. Титусқа язған хетидә у Никополис шәһиридә қишни өткүзмәкчи болғанлиғини ейтиду («Тит.» 3:12). Бу шәһәр Гретсийәниң ғәрбий тәрипидики Епирус өлкисидики деңиз бойиға жайлашқан еди. У шу йәрдә туруп Титустин йенимға кәл, дәп тәләп қилғанин кейин, Титус шундақ қилған болса керәк («Тит.» 3:12).

(6) Павлус илгири Римдики жамаәткә язған хетидә, Испанийәгә берип шу йәрдә хуш хәвәрни тарқитимән дегән күчлүк үмүтини билдүргән еди. Шу арзусини әмәлгә ашуруш үчүн шу қиштин кейинки әтиязда (қишта «Оттура Деңиз»да деңиз билән меңиш мүмкин әмәс еди) Испанийәгә узун сәпәр қилған болса керәк. Кейинки әсирдә Клемәнт исимлиқ бир тәлим бәргүчи Коринттики жамаәткә хәт йезип: «Қериндишимиз расул Павлус империйәниң ғәрбидики әң чәт районларда хуш хәвәр тарқатти» дәп гувалиқ бәрди. «Әң чәт районлар» бәлким пәқәт Испанийә әмәс, бәлки Гаул яки һәтта Британийә (Әнглийә)ниму көрситиши мүмкин.

(7) Испанийәдин қайтип кәлгәндин кейин у вәдә бәргинидәк Тимотийни йоқлаш үчүн чоқум Әфәсус шәһиригә сәпәр қилиду («1Тим.» 3:14, 15)

(8) У шу районда турған мәзгилдә йеқин әтраптики шәһәр Милетусқа барған болса керәк. Шу йәрдә қериндаш Трофимус кесәл болуп қалғачқа, Павлусниң уни шу йәрдә қалдуруштин башқа амали болмиғанду; шу чағда у Коринттики җамаәт биләнму алақилашқан («2Тим.» 4:20).

(9) Әфәсустин у Троас шәһиригә бариду. Бәлким у шәһәрниң әтрапида жүргинидә Рим һөкүмити тәрипидин қолға елинған болса керәк (бу иш бәлким бирисиниң қара чаплиши билән — Мискәр Искәндәр тәрипидин болуши мүмкин — «2Тим.» 4:14-15) . Шуниң билән униңға йепинча вә керәклик нәрсилирини өзи билән елип кетишкә пурсәт чиқмиған («2Тим.» 4:13).

(10) Шуниң билән Павлус кишәнләнгән мәһбус һалитидә Рим шәһиригә кәлди. Шу чағда сараң император Неро Мәсиһ етиқатчилириға қаттиқ зиянкәшлик қилмақта еди. Вақит миладийә 68-жили еди. У чағда Павлус зинданда Тимотийға ушбу хәтни язди.

Павлус Римда алдинқи қетим мәһбус болған ахирқи икки жилда нәзәрбәнт астида болуп, өзи иҗаригә алған өйидә турған. Бирақ у һазир қорқунучлуқ зинданда ятиду. У зиндандики соғ камерға солақлиқ болуп Тимотийдин кәлгинидә йепинчисини алғач келишини тәләп қилиду (3:14). Униңға биринчи қетимлиқ сот қилинди. Иккинчи қетимлиқ сот қиш пәслидә яки униңдин сәл кейинла бекитилгән болса керәк (4:21). Бу ишларниң һәммиси униң күткинидәк болди; Рәббимиз Әйса хелә балдур униңға аян қилғинидәк, у Рим империйәси алий сотида гувалиқ бериши керәклигини («Рос.» 23:11) вә Рәбниң нами үчүн шунчә көп еғир ишларни баштин өткүзүши керәклигини билди («Рос.» 9:16). Шуниң билән у пат арида императорларниң ичидә әң рәһимсиз болған «Алвасти Неро» алдида өлүмгә мәһкүм қилинидиғанлиғини билди (4:6).

Әнди өлүмгә йүзләнгән бу адәм немә тоғрилиқ язиду? У өзиниң һаяти һәм роһиниң Рәб Әйсаниң қолида екәнлигигә һеч гумани йоқ еди. Бу хетидә ипадиләнгән чоң ғәмлирини үч дейишкә болиду: —

(1) Худа Өзигә тапшурған «аманәт» болған қиммәтлик улуқ һәқиқәтләрниң сақлиниши;

(2) Өз күнидики аләмшумул җамаәтниң сақ-саламәт болуши вә алға бесиши;

(3) Һалакәткә кетиватқан, хуш хәвәрни техи аңлимиғанларға вә униңдәкләргә уни җакалаш. Павлус өзи дунийдин кетиш алдида турғачқа, буларниң мәсъулийитидин чоңрақ бир қисми Тимотийниң үстигә чүшәтти.

(1) «Аманәт» болған һәқиқәтләрниң сақлиниши — демәк, униң җамаәтниң уларни қолдин бәрмәслигигә болған ғеми. Бу қиммәтлик һәқиқәтләр Павлусқа «ешип ташқан һалда» тапшурулған. Улар «хуш хәвәр»дә йәкүнләнгән Худаниң толуқ ниҗат плани, Мәсиһниң Өз салаһийити, Мәсиһ вә җамаити, Йәһудий хәлқи вә йеңи асман-зимин тоғрилиқ қиммәтлик вәһийләрдин ибарәт. Павлус уларниң сақлинишиға ишиниду (1:9) вә Тимотийға авал өзи бу «аманәт»ни чиң тутуп қолдин бәрмәсликни, андин бу аманәтни тапшурғидәк башқа «садиқ адәмләр»ни тепишни җекиләйду. Бундақ адәмләр өзлири аманәтни башқиларға тапшуралайду; шундақ қилип бүгүнгә қәдәр бу «аманәт» сақлинип кәлмәктә. Бу сақлиниш пәқәт аманәтниң «садиқ адәмләр»дин «садиқ адәмләр»гә тапшурулиши билән болиду; лекин һәтта «садиқ адәмләр» кам болсиму, һәр

бир йеңи дәвирдики етиқатчилар Инҗилда сақлинип кәлгән, расулларниң язмилири арқилиқ йәткүзүлгән бу қимммәтлик һәқәқәтләрни байқап өзләштүрәләйду; пәқәт улар кәмтәрлик билән Муқәддәс Роһниң йорутушлирини издисә шундақ болиду. Чүнки Муқәддәс Роһниң Өзи расулларни шуларни йезишқа вәһий бәргүчи әмәсму?

(2) Аләмшумул җамаәтниң сақ-саламәт болуши. Павлус бәш жил илгири Тимотийға бешарәт бәргән ишлар — («етиқаттин йениш», йәни «чоң йениш», «1Тим.» 4:1-5) аллиқачан йүз беришкә башлиған еди. Оқурмәнләрниң есидә барки, биринчи хетини язған вақитта (миладийә 63-жили) Павлус Тимотийни Әфәсус шәһиридики чоң җамаәткә қарашқа қалдурған еди. Шу чағда җамаәттә нәччә миң адәм болса керәк; Тимотийниң вәзиписи, улар арисида пәйда болған зиянлиқ тәлимләргә рәддийә бериш вә җамаәт алдида үлгә болуш, болупму «ақсақал»ниң қандақ жүрүш-туруши керәклигини көрситиштин ибарәт еди. Шу хәттә Тимотийниң Әфәсус җамаитигә ақсақал дәп бекитилгәнлиги ейтилмайду; униң мәсъулийити мүмкин болса шу йәрдә бир мәзгил туруп, мувапиқ адәмләрни тепип ақсақаллиққа бекитиш еди. Мундақ көйүмчан пәрвишләр болған болсиму, «Кичик Асия» (һазирқи Түркийә)дики җамаәтләр қалаймиқанчилиққа чөмүп кәткән болса керәк. Көпинчиси Павлустин ваз кәчкән (1:15); амма Павлус өзи уларни чәткә қеқип ташлиғини йоқ; у улар мени чәткә қақти дегини билән, уларға кәң қосақлиқ қилип, Мәсиһни чәткә қақти, демәйду. Шүбһисизки «Кичик Асия»дикиләр арисида Павлусни сөйидиғанлар йәнә бар еди; (1:16-айәттә тилған елинған) Онесифор шуларниң ичидики бири еди. Павлус бәрибир жуқуриқи кәңчилик билән Асиядики көп җамаәтләрниң мошундақ әһвалиға қаримай Тимотийни җамаәткә қариғучи вә тәлим бәргүчи болуш сүпитидә җапа тартип, Худаниң хәлқиниң малиманчилиқтин халий болуши үчүн ярдәмдә болуп муһәббәт ичидә уларға һәқиқәтни мурәссәсиз һалда җакалашқа риғбәтләндүриду (2:24).

(3) Хуш хәвәрни һалакәткә кетиватқанларға җакалаш. Җамаәт малиманчилиқта, җиддий ярдәмгә муһтаҗ болған чағларда хуш хәвәрни техи аңлимиған, җамаәтниң сиртида турғанларни унтушниң хәвпи бар, әлвәттә. Павлус Тимотийға Мәсиһни җакалаштики һәр қандақ пурсәтни қолдин бәрмәсликкә риғбәтләндүриду; Худа униңға шундақ қилишқа алаһидә бир роһий илтипат бәргәндин кейин техиму шундақ қилиши керәк (1:6-8).

Бу ишлар вә һазирқи заманимиздики қийинчилиқларда илһам-күч беридиған бәзи һәқиқәтләр үстидә «қошумчә сөз»имиздә йәнә тохтилимиз.

Мәзмун: —

1-бап: «Хуш хәвәр»ниң аманитини қолдин бәрмәсликни тапилаш; (1:14ни көрүң)
2-бап: «Хуш хәвәр» үчүн азап-оқубәткә чидашни тапилаш; (2:3, 8-9ни көрүң)
3-бап: «Хуш хәвәр»дә давамлиқ турушни тапилаш; (3:13-14ни көрүң)
4-бап: «Хуш хәвәр»ни җакалашни тапилаш; (4:1-2ни көрүң)

••••••••

Тимотийға «2»

Расул Павлус Тимотийға язған иккинчи мәктуп

1 1-2 Мәсиһ Әйсада вәдә қилинған һаятни елип бериш үчүн, Худаниң ирадиси билән
Әйса Мәсиһниң расули болған мәнки Павлустин сөйүмлүк балам Тимотийға салам:
ХудаАтимиздин вә Рәббимиз Мәсиһ Әйсадин саңа меһри-шәпкәт, рәһимдиллик вә
хатирҗәмлик болғай! 3 Мән ата-бовилиримниң изини бесип сап виҗданим билән
хизмитини қиливатқан Худаға тәшәккүр ейтимән, чүнки кечә-күндүз дуалиримда
сени тохтавсиз әслəп туримән; 4 көз яшлириңни әслигинимдә, шатлиққа чөмүшүм үчүн
сән билән йәнә дидарлишишқа қаттиқ тәлпүнүп жүрмәктимән; 5 чүнки сениңдә болған
сахтилиқсиз етиқат есимдин чиқмайду. Бу етиқат әң авал момаң Лоиста, андин анаң
Евникидә бар болған, әнди һазир сәндиму бар екән дәп хатирҗәмдурмән.
6 Шуниң үчүн мән шуни қайтидин саңа әслитимәнки, қоллиримни учаңға қоюшум
билән сәндә болған, Худа саңа тәғдим қилған илтипатни қайтидин ялқунлитип җари
қилғин. 7 Чүнки Худа бизгә қорққанчақлиқниң роһини әмәс, бәлки бизгә күч-қудрәт-
ниң, меһри-муһәббәтниң вә салмақлиқниң Роһини тәғдим қилди. 8 Шуңа Рәббимиз
һәққидики хәвәр-гуваллиқтин, яки Униң мәһбуси болған мәндин номус қилма. Әксичә,
Худаниң күч-қудрити билән хуш хәвәрни җаркарлаш йолидики харлиқ-мушәққәт-
ни өз һәссәң бойичә ортақ тартқин; 9 Худа бизни өз әмәллиримизгә асасән әмәс, бәл-
ки өз муддиаси вә меһри-шәпқитигә асасән қутқузуп, пак-муқәддәс чақириқи билән
чақирди; Униң бу меһри-шәпқити һәммә дәвир-заманлардин илгирила Мәсиһ Әйсада
бизгә беғишланғандур; 10 лекин бу меһри-шәпқәт Қутқазғучимиз Әйса Мәсиһниң кели-
ши билән һазир аян болди; У өлүмни бекар қиливетип, хуш хәвәр арқилиқ һаятлиқ вә
чиримасликни йоруқлуқта аян қилди. 11 Мән болсам әлләргә бу хуш хәвәрниң җакар-
чиси, расули вә тәлим бәргүчиси болуп тайинланған. 12 Мән шу сәвәптин һазирқи бу
харлиқ-мушәққәтләрни тартмақтимән. Лекин буниңдин номус қилмаймән; чүнки мән
кимгә етиқат қилғанлиғимни билимән һәмдә Униң маңа тапшурған аманитини шу күн-

---

1:1-2 **«Әйса Мәсиһниң расули болған мәнки Павлустин сөйүмлүк балам Тимотийға салам»** — демисәкму, Тимотий Павлусниң «роһий җәһәттә» оғли еди.

1:1-2 Гал. 1:3; 1Тим. 1:2; 1Пет. 1:2.

1:3 Рос. 22:3; Рим. 1:9; 1Тес. 1:2; 3:10.

1:6 **«қоллиримни учаңға қойғиним билән сәндә болған, Худа саңа тәғдим қилған илтипат»** — ишинимизки, бу дәл 1-хәттә *(«1Тим.» 4:14-15)* тилға елинған роһий илтипаттин башқа иш әмәс. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң.

1:6 Рос. 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1Тим. 4:14; 5:22.

1:7 Рим. 8:15.

1:8 **«Шуңа Рәббимиз һәққидики хәвәр-гуваллиқтин, яки униң мәһбуси болған мәндин номус қилма»** — Павлус бу мәктупни язғанда Римдики зинданда ятатти. Шүбһисизки, римлиқлар Павлусни «бизниң мәһбусимиз» дәп ойлайтти — лекин Павлус ишқа башқичә қарайтти. Римлиқларниң уни қолға елип түрмигә ташлиғини Худаниң ирадиси болуп, шу иш билән «ят әлликләр»дин болған ишәнгүчиләрниң көп пайда көридиғанлиғиға Павлусниң көзи йәткән; шуниң билән у «Мән Рәбниң мәһбуси» дәйду. **«хуш хәвәрни җаркарлаш йолидики харлиқ-мушәққәтни өз һәссәң бойичә ортақ тартқин»** — грек тилида бәлким «өз һәссәң бойичә **биргә** тартқин» дегән мәнании билдүрүши мүмкин. Демәк, һәр дәвирдә етиқатчилар тартишқа тегишлик оқубәт-мушәққәт бар; Тимотийниң Павлус *(вә башқа етиқатчилар)* билән биргә мәлум дәриҗидә «өз һәссиси бойичә» оқубәт-мушәққәт тартишиға тоғра келиду.

1:8 Рос. 21:33; Рим.1:16; Әф. 3:1; 4:1; Кол. 4:18; Флм. 1:1, 9, 13.

1:9 Әф. 1:3; Тит. 3:4, 5, 6.

1:10 Йәш. 25:8; Рим. 16:25; Әф. 1:9; 3:9; Кол. 1:26; Тит. 1:2; Ибр. 2:14; 1Пет. 1:20.

1:11 **«Мән болсам әлләргә бу хуш хәвәрниң җакарчиси, расули вә тәлим бәргүчиси болуп тайинланған»** — «әлләр» болса «ят әлликләр», «Йәһудий әмәсләр».

1:11 Рос. 9:15; 13:2; 22:21; Гал. 1:15; 2:8; Әф. 3:8; 1Тим. 2:7.

гичә сақлалайдиғанлиғиға қадир екәнлигигә ишәндүрүлдум. [13] Мәндин аңлиған сағлам
тәлим сөзлириниң нәмунилик бир үзүндисини сақлап, Мәсиһ Әйсада болған муһәббәт
вә етиқат билән чиң тутқин; [14] биздә маканлашқан Муқәддәс Роһқа тайинип саңа тапшу-
рулған шу гөзәл аманәтни сақла.
[15] Сән билгиниңдәк, Асия өлкисидики етиқатчиларниң һәммиси дегидәк мәндин йүз өри-
ди. Уларниң арисида Фигелус вә Хермогенесму бар. [16] Рәб Онесифорниң аилисидикили-
ригә рәһим-шәпқәт көрсәткәй. Чүнки у мениң мәһбус болғанлиғимдин һеч номус қилмай
көп қетим мени йоқлап сөйүндүрди. [17] У Рим шәһиригә кәлгинидә мени тапқичә көп из-
дәп аварә болупту. [18] Рәб шу күнидә уни Өзидин рәһим-шәпқәткә муйәссәр қилғай; униң
Әфәсус шәһиридә маңа көрсәткән хизмәтлириниң қанчилик екәнлигини убдан билисән.

Мушәққәткә қаримай Рәбниң хизмитидә болуш

2 [1] Шуңа әй оғлум, сән Мәсиһ Әйсада болған меһри-шәпқәткә тайинип күчлүк бол; [2] вә сән
көп гувачилар алдида мәндин аңлиғанлириңни һәм ишәшлик һәмдә башқиларғиму
тәлим берәләйдиған адәмләргә аманәт қилғин. [3] Әйса Мәсиһниң яхши җәңчиси болуш
сүпитидә, харлиқ-мушәққәтни өз һәссәң бойичә ортақ тартқин. [4] Җәңчи болған киши
өзини әскәрликкә тизимлиған сәрдарини рази қилиш үчүн адәттики турмуш ишлирини
өзигә һәләк қиливалмаслиғи керәк. [5] Мусабиқигә қатнашқан тәнһәрикәтчиму мусабиқә

1:12 **«... һәмдә Униң маңа тапшурған аманитини шу күнгичә сақлалайдиғанлиғиға қадир екәнлигигә ишәндүрүлдум»** — «маңа тапшурулған аманәт» бизниңчә Худа Павлусқа җамаәтни дәп тапшурған нурғунлиған қиммәтлик вәһийләрни көрситиду. «Қошумчә сөз»имизни көрүң.
–«Шу күн» — Әйса дунияға қайтидиған күнни көрситиду. Павлусниң көзқаришида пәқәт бирла күн муһимдур, у дайим у күнни нәзәрдә тутуп уни «шу күн» дәйду.
–Ушбу айәтниң ахирқи җүмлисини «һәмдә мениң Худаға аманәт қилғанлиримни Рәббимиз қайта кәлгән күнгичә *(«шу күнгичә»)* чоқум қоғдайдиғанлиғиға ишинимән» дәп чүшинишкиму болиду.
1:13 2Тим. 3:14.
1:14 **«биздә маканлашқан Муқәддәс Роһқа тайинип саңа тапшурулған шу гөзәл аманәтни сақла»** — жуқурида 12-айәттики изаһатта ейтқинимиздәк, «саңа тапшурулған гөзәл аманәт» Муқәддәс Роһ җамаәткә йәткүзмәкчи болған, Худа Өзиниң ниҗатлиқ плани вә җамаәт тоғрилиқ вәһий қилинған нурғунлиған қиммәтлик һәқиқәтләрни көрситиду.
1:15 **«Асия өлкисидики етиқатчиларниң һәммиси дегидәк мәндин йүз өриди»** — бу йәрдики «Асия өлкиси» һазирқи Түркийәниң ғәрбий қисмини көрситиду. «Асия өлкисидики етиқатчилар» шу йәрдә туруватқан етиқатчиларни көрситиду; бәзи алимлар бу сөзни пәқәт Рим шәһиридә турған, әслидә зинданда ятқан Павлусқа мәдәт беримиз дәп вәдә бәргән Асия өлкисидин кәлгән бәзи қериндашларни көрситиду, дәп қарайду. Грек тилида «Асия өлкисидә *(«өлкисидин» әмәс)* болғанларниң һәммиси мәндин йүз өриди» дейилгәчкә, биз ундақ қаримаймиз.
–Бу муһим вақиә тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.
1:15 Рос. 19:10.
1:16 **«у мениң мәһбус болғанлиғимдин һеч номус қилмай көп қетим мени йоқлап сөйүндүрди»** — «мәһбус болғанлиғимдин» грек тилида «мениң зәнҗир-кишәнлиримдин...» дегән сөзләр билән ипадилиниду.
1:16 2Тим. 4:19.
1:18 **«Рәб шу күнидә уни Өзидин рәһим-шәпқәткә муйәссәр қилғай»** — «шу күни» Әйса дунияға қайтидиған күнни көрситиду. 12-айәттики изаһатни көрүң.
2:2 **«... сән көп гувачилар алдида мәндин аңлиғанлириңни һәм ишәшлик һәмдә башқиларғиму тәлим берәләйдиған адәмләргә аманәт қилғин»** — немишкә Павлус «көп гувачилар алдида мәндин аңлиғанлириң» дәйду? Бу «гувачилар»ниң немә әһмийити бар? Ойлишимизчә: *(1)* гәрчә етиқатта көп «чоңқур сирлар» болсиму, бу сирларниң һәммиси тоғрилиқ Инҗилдин ениқ көргили болиду; һәқиқий етиқатта һеч қандақ «мәхпий тәлим»ләр вә «аз сандики алаһидә адәмләргә вәһий қилинған» тәлимләр йоқтур; *(2)* мошу етиқатчи гувачилар Павлус вә башқа расулларниң тәлимлириниң бирхил екәнлигигә испат берәләйтти.
2:2 Тит. 1:5.
2:3 **«Әйса Мәсиһниң яхши җәңчиси болуш сүпитидә, харлиқ-мушәққәтни өз һәссәң бойичә ортақ тартқин»** — *(1:8дә ейтилғандәк)* «өз һәссәң бойичә тартқин» — грек тилида «өз һәссәң бойичә **биргә** тартқин». Демәк, һәр дәвирдә етиқатчилар тартишқа тегишлик харлиқ-мушәққәт бар; Тимотийниң Павлус *(вә башқа етиқатчилар)* билән биргә мәлум дәриҗидә харлиқ-мушәққәт тартишиға тоғра келиду.
2:4 1Кор. 9:25.

қаидилиригә риайә қилмиса, ғәлибә тажиға еришәлмәйду. [6] Әҗир сиңдүргән дехан
һосулидин биринчи болуп бәһримән болуши тегишликтур. [7] Бу сөзлирим үстидә яхши
ойла, шуниң билән Рәб саңа һәммә ишта йорутиду.
[8] Сән Давутниң нәсли болған, өлүмдин тирилгән Әйса Мәсиһни мән йәткүзүватқан хуш
хәвәр бойичә есиңдә чиң тут. [9] Бу хуш хәвәрни дәп көп харлиқ-мушәққәт чекип, һәтта җи-
найәтчи һесаплинип кишәнлинип ятимән. Һалбуки, Худаниң сөз-калами һеч кишәнлән-
мәйду! [10] Әнди мән дәл шу сәвәптин, Худа таллиған бәндиләрниң Мәсиһ Әйсада болған
ниҗатқа мәңгүлүк шан-шәрәп билән еришиши үчүн һәммә ишқа бәрдашлиқ беримән.
[11] Төвәндики бу сөзләр ишәшликтур: —

«Униң билән биллә өлгән екәнмиз,
Униң билән һаятта биллә яшаймиз.
[12] Қийинчилиқларға бәрдашлиқ бәрсәк,
Униң билән биллә һөкүм сүримиз.
Биз униңдин тансақ,
Уму биздин таниду.
[13] Биз Униңға садақәтсизлик қилсақму, У йәнила садақәтликтур;
Чүнки У Өзидин һеч таналмайду».

Худани хурсән қилидиған хизмәткар

[14] Бу ишларни давамлиқ қериндашларниң сәмигә селип, уларни Рәб алдида бемәна
сөзләр үстидә талаш-тартиш қилмаслиқни әстайдиллиқ билән агаһландурғин. Бундақ
талаш-тартишларниң һеч қандақ пайдиси болмайла қалмай, бәлки аңлиғучиларни на-
бут қилиду. [15] Уста тикимчи рәхтни тоғра пичқандәк һәқиқәт сөзини дурус чүшәндүрүп,
өзәңни Худа алдида тәстиқланғидәк, йәргә қарап қалмайдиған маһир бир хизмәткар
қилип көрситишкә интилип көңүл қойғин; [16] лекин иплас, қуруқ гәплләрдин нери тур.
Чүнки бундақ гәпләрни қилғучилар бәрибир техиму ихлассизлиққа чөмүп кетиду.
[17] Мошундақларниң гәплири худди мәрәздәк тезла ямрап кетиду. Хименеюс вә Филе-
тослар мана шундақларниң ичидики иккисидур; [18] улар һәқиқәттин чәтнәп, өлгәнләр-

2:5 **«Мусабиқигә қатнашқан тәнһәрикәтчиму мусабиқә қаидилиригә риайә қилмиса, ғәлибә тажиға еришәлмәйду»** — «мусабиқә қаидилири»: — кона заманларда бу «қаидиләр» һәм мусабиқиниң өзини вә мусабиқигә болған тәйярлиқ-тәрбийиләшләрниму башқуратти.
2:6 1Кор. 9:10.
2:8 **«Давутниң нәсли болған, өлүмдин тирилгән Әйса Мәсиһ»** — «Давут» болса Давут падиша-пәйғәмбәр, әлвәттә. **«сән Давутниң нәсли болған, өлүмдин тирилгән Әйса Мәсиһни мән йәткүзүватқан хуш хәвәр бойичә есиңдә чиң тут»** — бу муһим айәт тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.
2:9 Әф. 3:1,13; 4:1; Фил. 1:7; Кол. 1:24; 4:3,18; 2Тим. 1:8.
2:11 **«Униң билән биллә өлгән екәнмиз, Униң билән һаятта биллә яшаймиз...»** — «Униң билән» дегәнлик Мәсиһ билән, әлвәттә.
2:11 Рим. 6:8.
2:12 Мат. 10:33; Мар. 8:38; Луқа 9:26; 12:9; Рим. 8:17; 2Кор. 4:10; Фил. 3:10; 1Пет. 4:13.
2:13 **«Биз Униңға садақәтсизлик қилсақму, У йәнила садақәтликтур; чүнки У Өзидин һеч таналмайду»** — «чүнки У Өзидин һеч таналмайду» яки «чүнки У чоқум Өзиниң сөзидә турмай қалмайду». Бу муһим сөз тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.
2:13 Чөл. 23:19; Рим. 3:3; 9:6.
2:16 **«бундақ гәпләрни қилғучилар бәрибир техиму ихлассизлиққа чөмүп кетиду»** — «бундақ *(кишиләр)*... техиму ихлассизлиққа чөмүп кетиду» грек тилида «бундақ *(кишиләр)*... техиму ихлассизлиққа алға бастуриду» дегән кинайилик, һәҗвий сөзләр билән ипадилиниду.
2:16 1Тим. 1:4; 4:7; 6:20; Тит. 1:14; 3:9.
2:17 **«мошундақларниң гәплири худди мәрәздәк тезла ямрап кетиду»** — «ямрап кетиду» грек тилида «от-чөпләрни йәп кетиду» дәп ипадилиниду. Расул Павлус шу сөзи билән: Буларниң гәплири «Худаниң қойлири» болған етиқадичлар истимал қилиши керәк болған «озуқ»ни, йәни «сағлам тәлим»ни йоққа чиқириду, дәп пуритиду.

ниң тирилиши дегән бу иш аллиқачан йүз берип болди, дәйду, шундақла бәзиләрниң
етиқадини ғулитиду.
[19] Һалбуки, Худаниң мәзмут ули чиң турмақта. Униң үстигә мөһүр билән: «Рәб Өзигә
тәвә болғанларни тонуйду» вә «Рәбниң мубарәк намини ләвзигә алидиғанларниң һәм-
миси рәзилликтин қол үзсун» дәп мөһүрләнгәндур.
[20] Бай-баяшат адәмниң өйидә пәқәт
алтун вә күмүч қача-қучиларла әмәс, яғач, сапал қачиларму болиду. Қача-қучиларниң
бәзилири әтиварлиниду, бәзилири пәс көрүлиду.
[21] Әгәр бир киши өзини ундақларниң
киридин тазилап халий қилса, у муқәддәс қилинған, ғожайинимизға ярайдиған қачи-
дәк, һәр қандақ гөзәл ишларға тәйяр болиду.
[22] Шуңлашқа, яшлиқниң арзу-һәвәслиридин өзәңни қачурғин, пак қәлб билән Рәбгә нида
қилғучи билән биллә һәққанийлиқ, ишәш-етиқат, меһир-муһәббәт вә тинич-хатирҗәм-
ликни қоғлишип издә.
[23] Лекин әхмиқанә, билимсизликтин чиққан талаш-тартишларға
арилишишни рәт қил, чүнки бундақ ишларниң җедәл терийдиғанлиғини билисән.
[24] Әнди-
ликтә Рәбниң қули җедәлләшмәслиги, бәлки һәммә кишиләргә мулайим-меһриван, тәлим
беришкә маһир, сәвир-тақәтлик болуши керәк;
[25] шуниң билән өз-өзигә қарши болғанларға
у Худа бәлким уларға һәқиқәтни тонуп йетишигә товва қилидиған қәлбни берәр дәп, мө-
мин-мулайимлиқ билән несиһәт қилсун;
[26] бундақ болғанда улар уйқисини ечип, өзлири-
ни өз муддиасиға әмәл қилишқа тутқун қилған Иблисниң қапқинидин қутулалайду.

Ахир заман

3 [1] Амма шуниму билгинки, ахир заманларда еғир күнләр болиду.
[2] У чағдики инсанлар
өзинила ойлайдиған, пулпәрәс, мәнмәнчи, һакавур, күпүрлүк қилидиған, ата-
анисиниң сөзини тиңшимайдиған, тузкор, иплас,
[3] көйүмсиз, кәчүрүмсиз, төһмәтхор,
өзини туталмайдиған, вәһший, хәйр-сахавәтликкә дүшмән,
[4] сатқун, тәлвә, шөһрәтпәрәс,
һозур-һалавәтни Худадин яхши көридиған,
[5] сиртқи қияпәттә ихласмән болувелип,

2:18 **«улар һәқиқәттин чәтнәп...»** — грек тилида: «улар һәқиқәтни нишан қилмай *(чәтнәп кетип)*...». **«өлгәнләрниң тирилиши дегән бу иш аллиқачан йүз берип болди»** — бу бидәт тәлимниң мәнаси бәлким төвәндики икки хил хата қарашниң бири болуши керәк: — *(1)* «адәмләр Әйса Мәсиһкә етиқат қилғанда, Униң Роһи аллиқачан Әйса Мәсиһ билән биллә өлүп тирилиду *(бу гәп мошу йәргичә һәқиқәт, әлвәттә)*. Әнди тирилиш пәқәт шу роһий җәһәттә болуп, кәлгүсидә тән җәһәттә болмайду», яки: *(2)* «биз Әйса Мәсиһгә ишәнгәнләрдә суға вә Роһқа чөмүлдүрүлгәндин кейин бизниң «тирилгән тән»имиз бар болиду. Шуңа һазирқи тенимиз кесәл болмайду, һеч өлмәйду».

2:19 **«Һалбуки, Худаниң мәзмут ули чиң турмақта. Униң үстигә мөһүр билән: «Рәб Өзигә тәвә болғанларни тонуйду» вә «Рәбниң мубарәк намини ләвзигә алидиғанларниң һәммиси рәзилликтин қол үзсун» дәп мөһүрләнгәндур»** — бу муһим айәт тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.

2:19 Чөл. 16:5; Юһ. 10:14.

2:20 Рим. 9:21.

2:21 **«Әгәр бир киши өзини ундақларниң киридин тазилап халий қилса, у муқәддәс қилинған, ғожайинимизға ярайдиған қачидәк, һәр қандақ гөзәл ишларға тәйяр болиду»** — «ғожайинимиз»: — Егимиз, әлвәттә. Бу муһим айәт тоғрлуқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.

2:22 1Тим. 6:11.

2:23 1Тим. 1:4; 6:4; Тит. 3:9.

2:24 1Тим. 3:2.

2:25 **«...шуниң билән өз-өзигә қарши болғанларға у Худа бәлким уларға һәқиқәтни тонуп йетишигә товва қилидиған қәлбни берәр дәп, мөмин-мулайимлиқ билән несиһәт қилсун»** — «өз-өзигә қарши болғанларға» дегән ибарә оқурмәнләргә ғәлитә туюлғини билән, грек тилида шундақ ипадилиниду. Демәк, һәқиқәтни җаркарлиғучиға қарши чиқса, әмәлийәттә у Худа өзигә қилмақчи болған яхшилиқтин мәһрум болуп, өз-өзигә қарши чиққан болиду. «Пәнд.» 8:36 көрүң.

2:25 Пәнд. 8:36; 9:12; 11:17; Гал. 6:1.

2:26 **«бундақ болғанда улар уйқисини ечип, өзлирини өз муддиасиға әмәл қилишқа тутқун қилған Иблисниң қапқинидин қутулалайду»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «бундақ болғанда улар уйқисини ечип, өзлирини тутқун қилған Иблисниң қапқинидин *(Худаниң)* ирадисигә әмәл қилишқа қутулалайду».

3:1 **«Амма шуниму билгинки, ахир заманларда еғир күнләр болиду»** — «еғир күнләр» грек тилида йәнә «хәтәрлик күнләр»ниму билдүриду.

3:1 1Тим. 4:1; 2Пет. 2:3; Йәһ. 18.

әмәлийәттә ихласмәнликниң қудритини инкар қилидиған болиду. Бундақлардин
жирақ тур. 6 Чүнки уларниң арисидики бәзиләр өйму-өй соқунуп кирип, гуналар билән
бесилған, һәр хил шәһвәт-һәвәсләрниң қули болуп қалған надан аялларни аздуруп
өзигә әсир қилиду. 7 Бундақ аяллар дайим тәлим алсиму, һәргиз һәқиқәтни тонуп
йетәлмәйду. 8 Әнди Яннис билән Ямбрис Муса пәйғәмбәргә қандақ қарши чиққан болса,
бу аздурғучиларму һәқиқәткә шундақ қарши чиқиду. Улар зеһин-көңүллири чиригән,
етиқат жәһәттә дашқал дәп испатланған кишиләрдур. 9 Лекин әнди улар бу йолда алға
илгириләлмәйду; чүнки Яннис билән Ямбрисниң һамақәтлиги очуқ көрүнгәндәк,
буларниңму һәммигә көрүниду.

Павлусниң вәсийәтлири; үгәнгәнлириңдә давамлиқ маңғин

10-11 Лекин сән болсаң мениң тәлимим, жүрүш-турушум, мәхсәт-ирадилирим, ишәш-е-
тиқадим, сәвир-тақитим, меһир-муһәббитим, чидамлиғим, мән учриған зиянкәшли-
кләр вә азап-оқубәтләргә, жүмлидин Антакя, Кония вә Листра шәһәрлиридә йүз
бәргәнләргә толиму көңүл бөлүп кәлдиң, шундақла мән бәрдашлиқ бәргән шунчә
зиянкәшликләрдин толуқ хәвириң бар; Рәб уларниң һәммисидин мени қутқузди.
12 Дәрвәқә, Мәсиһ Әйсада ихласмән һаят кәчүрүшкә ирадә тиклигәнләрниң һәммиси зи-
янкәшликкә учрайду. 13 Лекин рәзил адәмләр вә езитқу-каззаплар бәрибир башқилар-
ниму алдап, өзиму алдинип, барғансери әсәбийлишиду. 14 Лекин сән болсаң, үгәнгән вә
толуқ ишәндүрүлгән һәқиқәтләрдә чиң тур; чүнки буларни кимдин үгәнгәнлигиңни
билисән, 15 һәмдә балилиқ чағлириңдин тартипла муқәддәс язмиларни билип кәлдиң;
буларниң саңа Мәсиһ Әйсаға бағланған етиқат арқилиқ болған нижат тоғрилиқ сени
дана қилалайдиғанлиғини билисән. 16 Пүткүл муқәддәс язмиларниң һәммиси Худаниң
Роһиниң йол-йоруқ-илһами билән йезилған болуп, у тәлим бериш, тәнбиһ бериш, хата-
лиқларни түзитиш вә кишиләрни һәққанийәт йолиға башлашқа пайдилиқтур. 17 Булар
арқилиқ Худаниң адими толуқ қураллинип, барлиқ яхши әмәлләрни қилишқа тәйяр
болалайду.

3:5 **«...сиртқи қияпәттә ихласмән болувелип, әмәлийәттә ихласмәнликниң қудритини инкар қилидиған болиду. Бундақлардин жирақ тур»** — 1-5-айәтләр тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә қисқичә тохтилимиз.
3:5 Мат. 18:17; Рим. 16:17; 2Тес. 3:6; Тит. 3:10; 2Юһа. 10.
3:6 **«һәр хил шәһвәт-һәвәсләрниң қули болуп қалған надан аяллар...»** — яки «һәр хил шәһвәт-һәвәсләрниң қули болуп қалған ажиз аяллар...».
3:6 Мат. 23:14; Тит. 1:11.
3:8 **«Әнди Яннис билән Ямбрис Муса пәйғәмбәргә қандақ қарши чиққан болса, бу аздурғучиларму һәқиқәткә шундақ қарши чиқиду»** — «Мис.» 7:11, 22, 8:7, 18ни көрүң. Исраиллар Мисирдин чиқиштин бурун, Мисир падишасиниң сеһиргәрлири Муса пәйғәмбәргә қарши турған. Уларниң исимлири *(Яннис билән Ямбрис)* Тәвратта дейилгән әмәс, бәлки Йәһудийларниң башқа тарихий китаплирида тепилиду.
3:8 Мис. 7:11.
3:10-11 **«жүмлидин Антакя, Кония вә Листра шәһәрлиридә йүз бәргәнләргә толиму көңүл бөлүп кәлдиң...»** — «Антакя, Кония вә Листра шәһәрлиридә йүз бәргәнләр»: — бу бир-биригә йеқин үч жутта болған вақиәләр тоғрилиқ мәлуматлар «Рос.» 13-14-бапта тепилиду. Тимотий өзи Листралиқ еди; Павлус дуч кәлгән бу зиянкәшликләр Тимотийниң Мәсиһгә етиқат қилишиға тәсир қилған болуши мүмкин еди.
3:10-11 Зәб. 33:20; Рос. 13:50; 14:19; 2Кор. 1:10.
3:12 Мат. 16:24; Луқа 24:26; Юһ. 17:14; Рос. 14:22; 1Тес. 3:3.
3:14 **«чүнки буларни кимдин үгәнгәнлигиңни билисән»** — бәзи кона көчүрмиләрдә «кимләр» дәп дейилиду. Лекин бизниңчә «ким» дәп оқуш тоғра, чүнки Павлус бу айәтләрдә өзиниң үлгә болғанлиғи тоғрилиқ көп сөзләйду. Төвәндики 15-айәттә у башқа кишиләр *(Тимотийниң чоң ана вә аниси)*ниң тәсирини тилға алиду.
3:16 **«Пүткүл муқәддәс язмиларниң һәммиси Худаниң Роһиниң йол-йоруқ-илһами билән йезилған болуп...»** — грек тилида «пүткүл муқәддәс язмиларниң һәммиси» дегән ибарә язмилардики һәр бир сөз-айәтниң Худадин кәлгәнлигини тәкитләйду.
–«Худаниң Роһиниң йол-йоруқ-илһами билән йезилған» грек тилида «Худа нәпәси билән киргүзүп йезилған» дегән шәкилдә ипадилиниду. Грек тилида һәм ибраний тилида «Роһ» вә «нәпәс» бир сөз.
3:16 2Пет. 1:21.

4 [1] Мән Худа һәмдә тирикләр билән өлүкләрни сорақ қилишқа тәйяр туридиған Мәсиһ
Әйсаниң алдида, шундақла Униң қайта аян болуши вә Униң Өз падишалиғи билән
саңа шундақ агаһ қилип тапилаймәнки, [2] Худаниң сөз-каламини җакала; вақит-пурсәт
яр бәрсун-бәрмисун, униңға җиддий қара. Толуқ сәвир-тақәт вә тәлим-әқидә билән
несиһәт қилғин, тәнбиһ бәргин, риғбәтләндүргин. [3] Чүнки шундақ бир заман келидуки,
инсанлар сағлам тәлимни аңлашқа чидимай, бәлки қулақлириға хуш яқидиған сөзләрни
аңлаш үчүн әтрапиға өз шәһвәт-һәвәслиригә уйғун тәлим бәргүчиләрни топлайду.
[4] Улар һәқиқәткә қулақ салмай, әпсаниләрни тиңшашқа бурмилинип кетиду. [5] Лекин сән
һәр қандақ әһвалда ойғақ тур, харлиқ-мушәққәтләргә бәрдашлиқ бәр, хуш хәвәрчиниң
вәзиписини орунда, тапшурулған хизмитиңни һәр тәрәптин толуқ ада қилғин. [6] Чүнки
өзәмгә кәлсәм, җеним қурбанлиқниң «шарап һәдийә»сидәк төкүлидиған вақти йетип
кәлди, мениң бу дунийдин кетиш вақтимму йеқинлашти. [7] Гөзәл күрәшни мән қилип
болдум, жүгүрүш мусабиқисиниң мәнзилини бесип болдум, бирдин-бир етиқатни чиң
сақлап кәлдим. [8] Һазир һәққанийлиқниң ғәлибә таҗи мән үчүн сақлинип турмақта.
Уни, һәққаний сорақчи болған Рәб шу күнидә маңа, шундақла ялғуз маңила әмәс, Униң
келип аян болушиға тәлпүнүп турғанларниң һәммисигә инъам қилип кийгүзиду.

Хусусий тапшуруқлар; ахирқи сөзләр

[9] Имканийәтниң баричә йенимға тездин йетип кәл. [10] Чүнки Демас бу һазирқи дунияни
тама қилғанлиғи үчүн мени ташлап Тесалоника шәһиригә кәтти. Крискис Галатия өл-
кисигә, Титус Далматия өлкисигә кәтти. [11] Йенимда ялғуз Луқа қалди. Маркусни өзәң
билән биргә елип кәл, чүнки у хизмәтлиримдә маңа көп әсқатиду. [12] Тикикусни болса
Әфәсус шәһиригә әвәтивәттим. [13] Келишиңдә Троас шәһиридә Карпусниң йениға қалду-
руп қойған йепинчам билән китапларни, болупму орам терә язмиларни биллә алғач
кәлгин. [14] Мискәр Искәндәр маңа тола әскилик қилди. Рәб униңға қилмишлириға лайиқ
яндурмай қалмайду. [15] Сән һәм униңдин һошияр бол; чүнки у биз йәткүзгән сөзлири-
мизгә қаттиқ қаршилиқ көрсәтти.

4:1 Рим. 1:9; 9:1; 2Кор. 1:23; 11:31; Гал. 1:20; Фил. 1:8; 1Тес. 2:5; 1Тим. 5:21; 6:13.

4:2 **«Худаниң сөз-каламини җакала; вақит-пурсәт яр бәрсун-бәрмисун, униңға җиддий қара»** — «вақит-пурсәт яр бәрсун-бәрмисун» дегәнликниң мәнаси, хәқләр Худаниң сөзини қобул қилсун қилмисун, уларға яқсун яқмисун Худаниң адиминиң вәзиписи һаман амал қилип сөз-каламни уларға йәткүзүштин ибарәт.

4:3 **«... қулақлириға хуш яқидиған сөзләрни аңлаш үчүн әтрапиға өз шәһвәт-һәвәслиригә уйғун тәлим бәргүчиләрни топлайду»** — «қулақлириға хуш яқидиған сөзләрни аңлаш үчүн» грек тилида «қулақлири қичишқан болуп,..» дегән ибарә билән ипадилиниду. Бу ибарә: «улар һәрдайим йеңи нәрсиләрни аңлиғачқа» дегән башқа бирхил чүшәнчиниму бериду.

4:6 **«җеним қурбанлиқниң «шарап һәдийә»сидәк төкүлидиған вақит йетип кәлди»** — Павлус өзиниң һаятини Тәврат дәвридики қурбанлиқлар үстигә төкүлидиған «шарап һәдийә»гә охшитиду. Диққәт қилишқа әрзийдуки, униң йеқин арида болидиған өлүмини қурбанлиққа әмәс, пәқәт бир «шарап һәдийә»гә охшитиду, халас. Шүбһисизки, униң мәнаси «улуқ қурбанлиқ» Әйса Мәсиһниңкидур.

4:6 2Пет. 1:14.

4:7 **«Гөзәл күрәшни мән қилип болдум»** — «күрәш» *(қаттиқ елишиш мусабиқиси, грек тилида «агон»)* дегән сөз тоғрилиқ «Тимотийға *(1)*»дики *(6:12 тоғрилиқ)* «қошумчә сөз»имизни көрүң.

4:8 **«Уни, һәққаний сорақчи болған Рәб шу күнидә маңа, шундақла ялғуз маңила әмәс, Униң келип аян болушиға тәлпүнүп турғанларниң һәммисигә инъам қилип кийгүзиду»** — «шу күни» Рәбниң қайта келидиған күни, әлвәттә.

4:8 1Кор. 9:25; 1Пет. 5:4.

4:10 Кол. 4:14; Флм. 24.

4:11 Рос. 15:37; Кол. 4:10,14; Флм. 24.

4:12 Рос. 20:4; Кол. 4:7.

4:13 **«келишиңдә Троас шәһиридә Карпусниң йениға қалдуруп қойған йепинчам билән китапларни, болупму орам терә язмиларни биллә алғач кәлгин»** — бу айәт үстидә «қошумчә сөз»имиздә қисқичә тохтилимиз.

4:14 1Тим. 1:20.

[16] Тунҗи қетимлиқ сорақта мениң ақлинишимға ярдәм қилидиған һеч ким чиқмиди,
һәммиси мени ташлап кәтти. Бу иш уларға һесапланмиғай! [17] Лекин Рәб мениң билән
биллә туруп, мән арқилиқ Инҗил җакари толуқ қилинип, бу йәрдики барлиқ ят әлли-
клардин болғанларниң аңлиши үчүн мени күчләндүрди; шуниң билән мән ширниң ағ-
зидин қутқузивелиндим. [18] Рәб мени барлиқ рәзил иштин қутқузуп, әрштики падиша-
лиғиға сақ йәткүзиду! Шан-шәрәп Униңға әбәдил-әбәткичә мәнсуп болғай! Амин!

Ахирқи салам

[19] Приска билән Аквилаға вә Онесифорниң аилисидикиләргә мәндин салам ейт.
[20] Ерастус Коринт шәһиридә қалди. Лекин Трофимус кесәл болуп қалғанлиқтин, уни Ми-
летус шәһиридә қалдуруп қойдум.
[21] Қиш чүшүп кәткичә имканийәтниң баричә бу йәргә кәлгин.
Юбулус, Пудис, Линос, Клавдия вә барлиқ қериндашлардин саңа салам. [22] Рәб Әйса Мә-
сиһ роһуң билән биллә болғай! Меһри-шәпқәт силәр билән биллә болғай!

4:16 **«Тунҗи қетимлиқ сорақта мениң ақлинишимға ярдәм қилидиған һеч ким чиқмиди, һәммиси мени ташлап кәтти. Бу иш уларға һесапланмиғай!»** — бу айәт үстидә «қошумчә сөз»имиздә қисқичә тохтилимиз.

4:17 **«шуниң билән мән ширниң ағзидин қутқузивелиндим»** — Павлус Қәйсәр Нерониң биринчи сориғидин қутулди. «Қошумчә сөз»имизни көрүң.

4:19 **«Приска билән Аквилаға вә Онесифорниң аилисидикиләргә мәндин салам ейт»** — «Приска» болса «Прискилла»ниң қисқартилған шәкли (*«Рос.» 18:2*). Аквила вә Прискилла әр-аял еди.

4:19 Рос. 18:2; Рим. 16:3.

4:22 **«Рәб Әйса Мәсиһ роһуң билән биллә болғай! »** — бәзи кона көчүрмиләрдә пәқәт «Рәб роһуң билән биллә болғай!» дейилиду.

Қошумчә сөз

(1:6)

«**Шуниң үчүн мән шуни қайтидин саңа әслитимәнки, қоллиримни учаңға қоюшум билән сәндә болған, Худа саңа тәғдим қилған илтипатни қайтидин ялқунлитип жари қилғин**».

Бу айәт билән «1Тим.» 4:14ни селиштуруң: —

«**Сәндә болған, жамаитиңниң ақсақаллири қоллирини учаңға қойғанда, Худаниң вәһийиси арқилиқ саңа ата қилинған илтипатқа бепәрвалиқ қилма**».

Бу алаһидә роһий илтипатниң маһийити тоғрилиқ (Павлус беваситә бизгә ейтмиғачқа) тәпсилий мәлуматимиз йоқ; лекин Павлус алди-кәйни айәтләрдә Мәсиһни жүрәклик жақалаш керәклигини тилға алғачқа, биз бу илтипатни хуш хәвәрниң һәқиқәтлигини тәстиқлайдиған күчлүк илтипат еди, дәп қараймиз. У аңлиғучиларға Мәсиһниң шапаитини испатлаш, кесәлләрни сақайтиш, мөҗизә яритиш яки алаһидә вәһий-бешарәтләрни йәткүзүш илтипати болса керәк еди. Павлусниң өзидә ундақ илтипатлар дайим пәйда болди (мәсилән, «Рос.» 13:8-12, 14:8-10, 19:11-12, 28:7-10ни көрүң).

Әнди Тимотий бу илтипатни «**ялқунлитип жари қилиш**» үчүн немә қилиш керәк? Илтипат Мәсиһниң күч-қудритини ишәнмигәнләргә намайән қилиду, дегән қиясимиз тоғра болса, ундақта мошундақ илтипатни ялқунлитип қозғаш, шундақла давамлиқ лавулдитиштики әң ишәшлик йол болса әтрапимизда яшаватқан, Худаниң ниҗатиға ят болғанлар үчүн дуаларда болуштин ибарәт. Униң үстидә биз Худаниң инсанийәткә ағритқан ич-бағрилирини, шундақла барлиқ инсан балилирини қутқузушқа интизарлирини аян қилған муқәддәс язмилар үстидә пат-пат ойлинип әсләш адитимиз болса йәнә биздә болған илтипатларни «**ялқунлитип жари қилиш**»қа зор түрткә болиду.

Һалакәткә кетиватқанлар үчүн дуа қилиш өзимизниң барлиқ уруқ-туққан, дост-ағинилиримиз билән башлиниду, әлвәттә, андин әтрапимизда яшаватқанлар үчүн болиду. Һәқиқий дуа-тилавәт адәмләрниң ички һаҗәтлири вә үмүтсизликлирини вә Худани тонумайдиғанлар йүзлиниватқан һалакәтниң қорқунучлуғини бизгә йеңидин ечип бериду; Худаниң муһәббитидики от қәлбимиздә бар болса биз иман-ишәш билән уларға ярдәм қилишқа қозғилимиз, шундақла биздә қайсибир илтипатлар бар болса уларға ярдәм йәткүзүшкә бу илтипатларниң қозғилишиму әҗәблинәрлик әмәс.

(1:12)

«**Мән шу сәвәптин һазирқи бу харлиқ-мушәққәтләрни тартмақтимән. Лекин буниңдин номус қилмаймән; чүнки мән Кимгә етиқат қилғанлиғимни билимән һәмдә Униң маңа тапшурған аманитини шу күнгичә сақлалайдиғанлиғиға қадир екәнлигигә ишәндүрүлдум**».

Адәм әҗәлгә киргинидә өзиниң һеч қандақ ишлирини әмәс, бәлки Худаниң җамаитиниң келәчики тоғрилиқ ғәм йегән болса униңда Худаниң һаятиниң һәқиқий екәнлигигә еник испат болмай немә болиду? Жуқирида ейтқинимиздәк, униң «аманәт»и тапшурувалған қиммәтлик вәһийләрни көрситиду. Шу вәһийләрниң һәммисини җамаәткә толуқ өзләштүргүзүш униң чоң нишани вә жүки болуп кәлгән еди («Әф.» 3:2-13). Лекин җамаәт сәпсәтәләрни издәп езип кәткән, яки һәтта Мәсиһниң расулидин йүз өригән болса, бу һәқиқәтләргә немә болиду? Қериндишимиз Павлус өзиниң әтрапида пәйда болуватқан вапасизлиқларға қаримай, бу аманәтниң җамаәттин кәтмәслигигә бағлиған ишәшини бизгә билдүриду (1:12) вә биз буниңға миннәтдармиз. Шуниңдәк биздиму шу ишәш барки, бүгүнки күндә Инҗилни оқуғинимизда кәмтәрлик билән Муқәддәс Роһниң вәһийлирини издисәк, аманәттики һәқиқәтләр бизгиму ечилиду. Униңда үгәнгән һәқиқәтләрни әмәлий ишләткинимиздә әтраплиқ тәтбиқлашқа тәйяр болушимиз шәрт, әлвәттә.

(1:15)

«**Сән билгиниңдәк, Асия өлкисидики етиқатчиларниң һәммиси дегидәк мәндин йүз өриди. Уларниң арисида Фигелус вә Хермогенесму бар**».

Павлусниң шундақ еғир көңүлсизликни һеч дад-давраң салмай аддий баян қилғанлиғиға бәлким һәйран қалимиз. Павлусқа өзлириниң роһий һаятида қәриз болған җамаәтләр қандақму униңдин «йүз өрисун»? Униң мошу «йүз өрүш» дегини немини көрситиду?

Шу чағдики император Неро империйәсидики пухралардин өзигә «Худа сүпитидә» сәҗдә қилишини тәләп қилатти; уларниң һәммисини: «Неро Рәбдур» дегүзмәкчи еди. Амма Павлус болса һәммә йәрдә «Әйса Мәсиһ Рәбдур» дәп җакалашта мәшһур болди. Шу сәвәптин у җинайәтчи дейилип қолға елинип, бәлким «Дөләткә хаинлиқ қилғучи» дәп әрз қилинған болуши мүмкин. Униң қолға елиниши униңға мунасивәтлик барлиқ кишиләрни еғир тәңликкә, «икки парчә от оттуриси»ға чүшәргән болса керәк. Бәлким униңға йеқин болғанларға униңдин мунасивәтни үзүш тәләп қилинатти яки улар пәқәт мәшһур «сесиқ хаин» дәп һесапланған бир адәмдин номус қилатти. Шуниң билән «**Асия өлкисидики етиқатчиларниң һәммиси дегидәк мәндин йүз өриди**». Бу ишниң нәтиҗиси бәлким йәнә, униңға чапланған «Римға қарши турған хаин» дегән әрзгә рәддийә берип гувалиқ берәләйдиған нурғун кишиләр һазир қорқунучтин сүкүт қилмақта еди.

Биз шуниңға диққәт қилишимиз керәкки, Павлус уларни Рәбниң Өзидин йүз өригән, демәйду; лекин Худаниң хизмәткарлириға җиддий муһтаҗ болған пәйттә улардин айрилсақ биз әшу дәһшәтлик имканийәтниң хәтиридә болимиз («Мат.» 25:31-44). Әлвәттә мошу ваз кәчкәнләрниң сиртида турған бәзиләр бар еди; 16-айәттә көрситилгән Онесифор улар арисида еди; Павлус униң муһәббити вә көйүмчанлиғини чоңқур миннәтдарлиқ билән тилға алиду.

(2:8)

«**Сән Давутниң нәсли болған, өлүмдин тирилгән Әйса Мәсиһни мән йәткүзүватқан хуш хәвәр бойичә есиңдә чиң тут**».

Әйса Мәсиһни ким унтуялисун? Лекин биз йәнә Худаниң қедимий хәлқи Исраил тоғрилиқ «улар Худани унтуди» дәп дайим хатириләнгәнлигини есимиздә тутушимизға

тоғра келиду. Әпсус, күндилик турмушимизни җиддий орунлаштурушимизда, планлиримизда, һәтта һәқиқәт үстидә болған зиялийларчә музакирилиримиздә Мәсиһниң Өзини унтушниң һәқиқий хәвпи бар. Амма биз Павлусниң пәқәт «Әйса Мәсиһни есиңдә чиң тут» әмәс, бәлки «**Әйса Мәсиһни мән йәткүзүватқан хуш хәвәр бойичә есиңдә чиң тут»** дегинигә көңүл бөлүшимиз керәк. Демәк, Худаниң хизмитидә үнүмлүк болуш үчүн (Павлус Тимотийни риғбәтләндүриватқандәк) биз Мәсиһниң шәхсиниң өзи үстидә чоңқур ойлинишимизға вақит вә әҗир синдуришимиз керәк; йәни, ***Униң Худа тәйярлиған хәлқи арқилиқ туғулуши, Униң һәқиқий инсанниң һәм Худаниң оғлилиқ салаһийити, униң өлүми вә тирилиши, шуниңдәк асман-зиминдики тәхткә болған һоқуқи үстидә (асманға көтирилгинидин кейин расуллириға мәлум қилинғандәк)***, ойлинишимиз керәк. Мундақ ойлиниш болса биз ушшақ-чүшшәк ишларға есиливелиштин, шундақла тоғра йөнүлүштин езиштин сақлинип қалимиз.

(2:13)

«**Биз униңға садақәтсизлик қилсақму, у йәнила садақәтликтур;**
Чүнки У Өзидин һеч таналмайду»

Бәлким оқурмәнләрниң мошу йәрдә мундақ бир соални қойғуси келидуки: Павлус ейтқан бу гепи Худаниң бир вәдисиму яки агаһму?

Әгәр Павлусниң жуқурики баяни биз үчүн агаһ болса, униң демәкчи болғини: «Рәб Өзиниң пак-муқәддәслигидин таналмайду, садақәтсизлигимизгә җаза қилмай қалмайду» дегәндәк болиду. Әгәр «аҗиз бәндиләр»гә үмүт беридиған бир баян болса, мәнаси: «Униң Өз муһәббәтлик маһийити түпәйлидин, өзгәрмәс шапаити түпәйлидин У бизгә садақәтмән болушидин һеч чиқмайду; садақәтсизлигимизгә қаримай бизни үзлүксиз сөйүп, Роһи арқилиқ Өз йениға қайтишқа җәлип қилип тартиду» дегәндәк болиду.

Ишинимизки, кейинки көзқараш тоғридур; чүнки «йеңи әһдә»дә Худа Өзини бизгә қайта тартивалғусиз беғишлиғандур. Бу һәқиқәт «Рәбниң зияпити»дә көрүниду. Бу зияпәт йеңи әһдигә ишарәт болуп, униңда биз «Рәбниң тени вә қени»ни билдүридиған нан вә шараптин бәһримән болимиз. Биз шу нан (Униң тени)ни йегән вә шарап (Униң қени)ни ичкәндин кейин бирәрси биздин булардин айриветиши мүмкинму? Әмәлийәттә у қәтъий мүмкин әмәс, чүнки йегән вә ичкән минутлардила улар һәзим қилиниш билән өз тенимизниң җисманий тенидин толуқ бир қисми болған болиду. Җисманий ишарәт көрсәткәндәк, роһ җәһәттә Мәсиһ билән бир қилинғанлар һәргиз Униңдин айрилиши мүмкин әмәс. Шуңа У һәргиз бизни ташливәтмәйду, чүнки «**У Өзидин һеч таналмайду**».

Биз шуни байқаймизки, Павлус Худаниң садақәт-ишәшлиги тоғрисида алаһидә сөзлигинидә, агаһлар билән әмәс, **дайим риғбәт-тәсәлли бериш билән болиду** (болупму «Рим.» 3:3, 9:6, вә «1Кор.» 1:9, 10:13, «2Кор.» 1:18, «1Тес.» 5:24, «2Тес.» 3:3ни көрүң).

(2:19)

«Һалбуки, Худаниң мәзмут ули чиң турмақта. Һулниң үстигә мөһүр билән: «Рәб Өзигә тәвә болғанларни тонуйду» вә «Рәбниң мубарәк намини ләвзигә алидиғанларниң һәммиси рәзилликтин қол үзсун» дәп мөһүрләнгәндур».

Худаниң җамаитидә малиманчилиқ пәйда болған вақитларда бу вә кейинки үч айәттә Худаниң хәлқи үчүн интайин әмәлий несиһәтни көримиз. Павлус Тимотийға биринчи хәтни язған вақиттики әһвал билән ушбу хәтни язған вақиттики әһвал пүтүнләй башқичә. Биринчи хәтни язғинида җамаәт хелә тәртиплик болуп көп әмәлий ишларни, мәсилән тул хотунларға, житим-йесирләргә рәсмий ярдәм беришни орунлаштурғили болатти. Лекин әслидә көрүнүштә Рәбгә тәвә болғанлардин бәзилириниң жүрүш-түрүшлири һазир пүтүнләй Униңға тәвә әмәс болғанларниңкигә охшаш болуп қалди. Әнди ундақ әһвалда Худаниң хәлқи немә қилиши керәк? Павлусниң җавави интайин әмәлийдур. Худа җамаәттики әмәлий һаятниң даналиқ билән давамлишиши йолини аян қилип, «мөһүрләнгән икки үзүндә» Өз улиниң үстигә бесилған. Мөһүрләнгән икки үзүндә мундақ:

(1) «**Рәб Өзигә тәвә болғанларни тонуйду**».

Демәк, Худаға тәвә болғанларниң ким екәнлигини вә ким әмәслигини тәкшүрүш-сүрүштүрүшкә һеч қандақ вақит сәрп қилмаслиғимиз керәк. Бу Рәбниң Өзиниң иши.

(2) «**Рәбниң мубарәк намини ләвзигә алидиғанларниң һәммиси рәзилликтин қол үзсун**»

Биз Худаға ким һәқиқәтән тәвә болғанлиғини вә ким тәвә болмиғанлиғини билмисәкму, Худаниң җамаити сүпитидә жиғилған болсақ, бу аддий һәқиқәтни чиң тутушимиз зөрүр. Аримизда өзини Мәсиһгә тәвәмән дегини билән гуна ичидә очуқ вә давамлиқ туриверидиғанлар (демәк, товва қилишқа һеч тиришмай) бар болса, улардин айрилишимиз керәк. Шундақ болғанда, қандақла болмисун етиқатсиз адәмләр алдида Мәсиһ тоғрилиқ еник гуваліқ бериш имканийити қалиду. Ундақ әһвал астида Худаниң хизмәткарлири үчүн төвәндики айәттики тәмсил несиһәтму берилиду: —

(2:20-21)

«**Бай-баяшат адәмниң өйидә пәқәт алтун вә күмүч қача-қучиларла әмәс, яғач, сапал қачиларму болиду. Қача-қучиларниң бәзилири әтиварлиниду, бәзилири пәс көрүлиду. Әгәр бир киши өзини ундақларниң киридин тазилап халий қилса, у муқәддәс қилинған, ғоҗайинимизға ярайдиған қачидәк, һәр қандақ гөзәл ишларға тәйяр болиду**».

Худаниң һәммә ишларни башқуруши һәқиқәтән улуқ, шундақла инсанларниң чүшинишлиридин зиядә артуқ. Җамаәтниң ичидә қалаймиқанчилиқ пәйда болушқа йол қойған болса, шу қалаймиқанчилиқ йәнила Өз мәхсәтлири үчүн болиду; Униң һәтта Павлустин йүз өригән «Фигелус вә Хермогенес» дегән кишиләрдә, яки 19-айәттә тилға елинған «рәзилликтин қол өзмигән»ләрдиму өз мәхсәтлири бар. Һалбуки, Павлус дегинидәк «**Бай-баяшат адәмниң бир өйи**»дә һәр хил мәхсәттә ишлитилидиған қача-қучилар болиду, «**бәзилири әтиварлиниду, бәзилири пәс көрүлиду. Әгәр бир киши өзини ундақларниң киридин тазилап халий қилса, у муқәддәс қилинған, ғоҗайинимизға ярайдиған қачидәк, һәр қандақ гөзәл ишларға тәйяр болиду**». Өй ғоҗайининиң һәр биридә өзиниң мәхсити бар; амма һеч ким өзиниң алтун җамини тәрәт қачиси яки әхләт сандуғи билән йеқин қоймайду. Ғоҗайинға яқидиған, өз йенида ишлитидиған қача болуши үчүн бу башқа хил қачиларниң түрлүк булғашлиридин өзини сақлиши керәк. Өзлирини «тәлим бәргүчи»ләр дәп атиғанлар көптур. Әнди улар Мәсиһниң сағлам тәлимидин башқа тәлимләрни бәрсә, ундақта Худаниң адими ундақларниң тәлиминиң

булғушидин өзини сақлиши лазим. Худани хурсән қилмақчи болған хизмәткар бундақ сахта тәлим бәргүчиләргә дост-ағинә қатарида яки «хизмәтдаш»лар қатарида қариса болмайду, шундақла уларни өзиниң шәхсий дүшмини дәп қарисиму болмайду, әлвәттә; шараит яр бәрсә у уларға хата йолдин чиқишқа несиһәт қилиши керәк (2:24-26).

(2:22)

«**Шуңлашқа, яшлиқниң арзу-һәвәслиридин өзәңни қачурғин, пак қәлб билән Рәбгә нида қилғучи билән биллә һәққанийлиқ, ишәш-етиқат, меһир-муһәббәт вә тинич-хатиржәмликни қоғлишип издә**».

Хата йолда меңиватқанлардин айрилиш тоғрилиқ сөзлигәндин кейин расул қайтидин Тимотийға өзимизниң тоғра мәхсити өзимизни пак-муқәддәс тутуш болуши керәк, дәп әскәртиду; шуниңдәк охшаш мәхсәт-нишанда болғанларни издәп тепип, мүмкин болса өз ара риғбәтләндүрүшкә вә дуа қилишқа улар билән биллә жиғилишқа тоғра келиду. Мана бу малиманчилиқ вақитлиридики муқәддәс бәндиләрниң йолидур.

(3:1-5)

«**... сиртқи қияпәттә ихласмән болувелип, әмәлийәттә ихласмәнликниң қудритини инкар қилидиған болиду. Бундақлардин жирақ тур**».

«Ихласмәнликниң қудрити» дегән немә?

Бу бәш айәттә расул ахирқи заманлардики кишиләрниң қандақ болидиғанлиғини тәсвирләйду. Уларниң бу 1-5-айәттә көрситилгән шәхсийәтчи қилмишлирини «Рим.» 1:18-32да көрситилгәнлири билән селиштурсақ уларниң анчә чоң пәрқи йоқтәк көрүниду, «Немишкә Павлус бу ишлар **пәқәт ахирқи заманларда** пәйда болиду, дәйду?», дәп ойлишимиз мүмкин. Чоң пәрқи шубһисизки, мошу жуқуриқи 5-айәттә көрүниду: «**сиртқи қияпәттә ихласмән болувелип, әмәлийәттә ихласмәнликниң қудритини инкар қилидиған болиду**».

«Рим.» 1:18-32да Адәм атимиз гунаға петип кәткәндин кейин, ниҗатниң хуш хәвири кәлгичә болған арилиқтики инсанларниң қилмишлири тәсвирлиниду. Амма жуқуриқи 1-5-айәтләрдә тәсвирләнгән қараңғулуқ болса инсанлар Инҗил нуридин бәһримән болуп, ниҗат соғитини аңлиған болсиму, уни рәт қилғандин кейинки һаләт тәсвирлиниду. У ахирқи сорақққа тартилиш алдида «нурни рәт қилған қараңғулуқ» болиду. Инсанлар «Рим.» 18:1-32дә тилға елинған барлиқ ишларни қиливатиду, амма уларниң бу рәзилликлириниң һәммиси «ихласмәнликниң қияпити»ниң ниқави астида болиду.

(4:5-6)

«**Лекин сән һәр қандақ әһвалда ойғақ тур, харлиқ-мушәққәтләргә бәрдашлиқ бәр, хуш хәвәрчиниң вәзиписини орунда, тапшурулған хизмитиңни һәр тәрәптин толуқ ада қилғин**».

Жуқирида ейтқинимиздәк, Тимотий (башқа хизмәтлиригә қошуп) «хуш хәвәрчи» болушқа алаһидә роһий илтипатлар билән алаһидә қуралланған еди. Тимотийниң мүҗәзи юваш, җимиғур болғачқа, мошу иш диққитимизни тартиду. Шуни байқаймизки,

Худаниң адәмни мәлум вәзипигә чақириши көп вақитларда инсанларниң ойлиғинидәк болмайду, униң қуралландурушлири инсанларниң тәбиий талантлиридин көп ашиду.

(4:14)

«**Келишиңдә Троас шәһиридә Карпусниң йениға қалдуруп қойған йепинчам билән китапларни, болупму орам терә язмиларни биллә алғач кәлгин**».

Жуқирида биз Павлусниң зиндандики соғта йетип йепинчиға муһтаж болғанлиғи үситдә тохталдуқ. Лекин униң бу муһтажлиғи униң бу һалини чоқум убдан билгән Рим шәһиридики қериндашларниң көйүм-ярдиминиң интайин аз екәнлигини әкс әттүрүп адәмни қайғуртиду.

Биз бу айәттин йәнә көримизки, Павлус гәрчә өлүминиң йеқинлишип қалғанлиғини билгини билән уни бекар күтүшкә тән бәрмәйду. Күчиниң баричә у қалған барлиқ вақтини пайдилиқ ишларға салмақчи еди.

Бу «**китаплар, болупму орам терә язмилар**» дегини немә? Буниң тоғрилиқ бәзи орунлуқ қиясларни аңлидуқ. «орам терә язмилар» болса өз шәхсий доклатлирини, җүмлидин униң «Рим гражданлиқ кинишкиси»ни өз ичигә алған болуши мүмкин. Уларниң ичидиму өзиниң хатирилири болған болушиму мүмкин. Павлус өзи әсли «пәрисий мәзһәп»тики бир «рабби» (тәлим бәргүчи) болғачқа, чоқум 18 яшқа кириштин бурун пүтүн Тәврат-Зәбурни ядлап болуши керәк еди, шуңа бу «язмилар» Тәврат-Зәбурни өз ичигә алмиған, чүнки униңға керәк әмәс, дәп қараймиз. Йәнә икки орунлуқ қияс бар: —

(1) Мүмкинчилиги барки, у Тәврат-Зәбурниң грек тилидики тәрҗимисини ишлимәктә еди.

(2) Шу чағда бир нәччә гувачилар көргәнлири бойичә Рәб Әйсаниң тәрҗимиһалини тәйярлавататти, өз һәмраһи Луқа улар арисида еди. Павлус бу тәрҗимиһални көрди вә уларни көчүрүвалди.

Биз шуни йәнә көрситимизки, гәрчә расул Павлус Худадин кәлгән шунчә көп вәһийләрни көргән болсиму, у техи үгиниватотти. Шуңа униң мошу йәрдики сөзлири «Китаплар бизгә керәк әмәс, һеч язмиларни оқумай, пәқәт дуа қилип Муқәддәс Роһниң вәһийлирини күтимиз» дәп хам хиял қилған бәзиләргә күчлүк тәнбиһ бериду.

(4:16)

«**Тунҗи қетимлиқ сорақта мениң ақлинишимға ярдәм қилидиған һеч ким чиқмиди, һәммиси мени ташлап кәтти. Бу иш уларға һесапланмиғай!**»

Павлусниң Рәббимиз Әйсаниң излирини шунчә йеқин басқанлиғи әҗәблинәрлик иштур. Рәббимиз Әйса еғир синақ вә сораққа тартилиш вақти-саити кәлгәндә униң барлиқ достлири вә мухлислири өзидин тенип кәткән еди; Павлусниң көп достлири вә қериндашлириму охшаш иш қилған еди; Павлус Рәбгә охшаш: «**Бу иш уларға һесапланмиғай!**» дәп дуа қилиду. Пүтүн Рим шәһиридә һеч қандақ қериндаш, ака-ука, ача-сиңилниң Павлусни қоллиғидәк бир еғиз сөз ейтишқа оттуриға чиқмаслиғи адәмни

сәгитидиған иштур; чүнки пүтүн империйәдики гражданлар үчүн Павлустин артуқ яхшилиқ қилған киши болмиса керәк. Рим империйәсиниң шундақ есил граждан үстидин өлүм җазаси чиқарғанлиғи өзиниң заваллиққа йүз тутуватқанлиғини испатлиди.

(4:17)

«**Лекин Рәб мениң билән биллә туруп, мән арқилиқ Инҗил җакари толуқ қилинип, бу йәрдики барлиқ ят әлликләрдин болғанларниң аңлиши үчүн мени күчләндүрди; шуниң билән мән ширниң ағзидин қутқузивелиндим**».

Павлусниң Қәйсәр Неро (у әдәплик билән шу дивини пәқәт «шир» дәп атиди) алдида һазир болуп гувалиқ бериши Рәб Әйса әслидә оттуз жил илгири Ананиясқа униң тоғрилиқ ейтқан сөзидә дәл бешарәт қилинған еди: «**У намимни әлләрниң вә уларниң падишалириниң һәм Исраилларниң алдида аян қилиш үчүн Өзәмгә алаһидә таллиған бир әсваптур**» («Рос.» 9:15) вә кейин Рәб Әйса Павлусқа аламәт көрүнүштә: «**Сән мән үчүн Римдиму чоқум гувалиқ берисән**» дәп ейтқан («Рос.» 23:11). Биз ишәшлик дәп қариған, көп җамаәтләр арисида сақлинип кәлгән бир тарих бойичә миладийә 68-жили расул Павлус Рим шәһири сиртидики «Остий Йол» бойида беши чепилип өлтүрүлгән (расул Петрус униң билән бирла вақитта чапрас яғачлиниш билән өлтүрүлгән). Шу чағда император Неро барлиқ Мәсиһий етиқатчиларға зор қаттиқ зиянкәшлик жүргүзмәктә еди. Амма Рәб Әйсаниң ундақ мустәбитләргә: «**Қилич көтәргәнләр қилич астида һалак болиду**» дәп агаһландурғинидәк, пәқәт бир жилдин кейинла у қәстлинип өлтүрүлди.